

lata później¹⁰ ukazuje się Nowy Psalterz łaciński w przekładzie z hebrajskiego. Gdy spotkałem się z ks. Klawkiem w marcu 1945 r. mówił ze smutkiem, że jego praca nad przekładem z Wulgaty nie będzie już dla nikogo poza nim pożyteczna. Po zakończeniu wojny, jako profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, rozpoczyna przekład psalmów z języka hebrajskiego. Te swoje tłumaczenia umieszczał w *Ruchu Biblijnym i Liturgicznym* oraz w innych czasopismach. Przetłumaczył z biblii hebrajskiej wiele psalmów i są to przekłady piękne. Był to nowy rozdział w życiu i pracy ks. Klawka. Śmierć nie pozwoliła mu dokończyć tej tak cennej dla przyszłych pokoleń pracy. Bo psalmy to nie tylko liryczna poezja z przeszłości narodu izraelskiego, mówiąca o jego stosunku do Boga, ale jest to poezja każdego człowieka i każdego narodu. Jest własnością całej ludzkości, która zarazem poucza o wierze w Opatrzność Bożą i wyraża nadzieję w zwycięstwo Dobra.

Kraków

KS. WŁADYSŁAW SMEREKA

Witold Taszycki

KS. ALEKSY KLAWEK JAKO ONOMASTA.

Gimnazjum klasyczne, jakie ukończył w rodzinnym Rogoźnie w r. 1909 zaszczyliło w ks. Aleksym Klawku zamiłowania filologiczne, którym pozostał wierny aż do końca swojego żywota. A choć pierwsze miejsce w jego życiu zajęła teologia, nie poniechał jednak po jej skończeniu filologicznych upodobań. Gdy się tylko po temu nadarzyła sposobność, wkrótce po otrzymaniu kapłańskich święceń (r. 1913) przystąpił do pogłębiania także filologicznej wiedzy w czasie dodatkowych studiów, odbytych w latach 1914-18 na uniwersytetach w Monasterze (Münster), Monachium i we Wrocławiu. Obok języków klasycznych zwrócił uwagę również na semickie (zwłaszcza hebrajski i aramejski), które później nieraz wykladał swoim lwowskim i krakowskim studentom, teologom i filologom orientalnym. Na tym tle zrozumieliśmy się staję, że w rozważaniach językowych nie pominął również materiału onomastycznego, przy czym zrazu pociągały go imiona biblijne, przede wszystkim *Jeżus* i *Maria*. Kilkakrotnie o nich pisał. Imieniu *Jeżus* poświęcił artykuły: *Imię Jeżus w świetle filologii biblijnej*. Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie V. 1925, s. 3-4 oraz *Napis z imie-*

¹⁰ 1945 r.

niem Jezus, Przegląd Teologiczny VI. 1925, s. 221. Częściej zajmował się imieniem Maria, jak wynika z artykułów: *Uwagi filologiczne o imieniu Maria*, Przegląd Teologiczny VII. 1926, s. 434-436; *Etymologia imienia Maria*, Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Pol. Akad. Um. XLVIII, 1947, s. 402 tudzież *Polonia Sacra I*, 1948, s. 176-184; *Imię Maria*, Ruch Biblijny i Liturgiczny IV, 1951, s. 56-58; Osobno wymienił należy innych imion biblijnych dotyczące artykuły, a mianowicie: *Imiona hebrajskie Boga Jahweh i Elohim*, Sprawozd... PAU. XXXVI, 1932, nr 4, s. 4-7; *Etymologie ważniejszych imion biblijnych*, Sprawozd. ... PAN. 1964, s. 57-59; *Imię Jahwe w świetle najnowszych dyskusji*, Sprawozd. ... PAN 1964, s. 101-102; *Dwa imiona biblijne: Szymon i Piotr*, Symbolae Philologicae in honorem V. Taszycki, Wrocław 1968, s. 155-161.

Pozycję toponimiczną w biblijnym dorobku onomastycznym ks. Klawka stanowi artykuł: *De pronuntiatione vocis Jerusalem*, Collectanea Theologica XIII, 1932, s. 384-387. Na szczególne podkreślenie zasługuje syntetyczne omówienie całości prac poświęconych biblijnym nazwom zarówno osobowym jak miejscowym, czasopismo *Onomastica VII*, 1961, 403-416. Przynosi sporo pouczających wiadomości z tego zakresu, dając zarazem cenną bibliografię prac w grę wchodzących. Tyle najkrócej rzecz ujmując na temat onomastycznych prac ks. Klawka z Biblią związanych.

Nie ograniczył się jedynie do nich. Wychodził chętnie również poza ich zakres. Świadczą za tym streszczenia referatów, Jakiego wygłosił na posiedzeniach Komisji Językoznawstwa Oddziału PAN w Krakowie, a mianowicie: *Struktura gramatyczna akkadyjskich nazw osobowych*, Sprawozd. ... PAN 1962, s. 78-79; *Imiona osobowe z Ugarit w Syrii*, Sprawozd. ... PAN 1963, s. 109-111; *Palestyńskie nazwy osobowe z I wieku n. e.*, Sprawozd. ... PAN XIII/I, 1970, s. 51-52.

Aby dać pełny obraz onomastycznej działalności ks. Klawka nie sposób wreszcie pominąć dwu krótkich recenzji w czasopiśmie *Onomastica* ogłoszonych, a na szerokość onomastycznych jego zainteresowań rzucających światło. Mam na myśli oceny książek N. Schumachera, *Die Namen der Bibel und ihre Bedeutung im Deutschen* (Stuttgart 1958), *Onomastica VIII*, 1963, s. 350-351 oraz O. Wimmera, *Handbuch der Namen und Heiligen, Mit einer Geschichte des christlichen Kalendars* (Innsbruck 1959), *Onomastica VII*, 1963, s. 351-352.

Tak się oto w sumie przedstawia dorobek onomastyczny ks. A. Klawka. Ilościowo rzecz biorąc, nie ma tego zbyt wiele. Nie zapominajmy wszakże, że dość późno, bo właściwie dopiero po II wojnie światowej przystąpił w szerszym zakresie do badań onomastycznych, nie zaniedbując przy tym dociekań na tematy pozaonomastycznego językoznawstwa orientalistycznego. Jako teolog sporo

czasu poświęcał nadto rozważaniom teologicznym, szczególnie Pisma św. dotyczącym i niejedną pracą wzbogacił polskie teologiczne piśmiennictwo. Przypominam wreszcie ożywioną i wiele czasu pochłaniającą działalność organizacyjną, redaktorską, nauczycielską nie tylko na uniwersyteckiej katedrze. W tych warunkach dał „non multa”, a przecież „multum”. Rozszerzył zasięg polskich badań onomastycznych o dziedzinę dotąd w nich nie reprezentowaną. Wzbogacił je publikacjami, których przedmiotem są wybrane zagadnienia onomastyki bliskiego Wschodu, głównie semickiej. Przyczynił się w ten sposób do ożywienia onomastyki polskiej nowym działem dotąd w niej nie reprezentowanym. Jest to jego niemała wobec niej zasługa, a w jej historii osobne, trwałe miejsce.

Kraków

WITOLD TASZYCKI

Andrzej Zaborski

FILOLOG I NAUCZYCIEL *

Jestem właściwie Jego ostatnim uczniem. Ostatnim z wielu sektek, wśród których są profesorowie, kilku docentów i kilkunastu doktorów. Jako recenzent mojej pracy doktorskiej był w czerwcu 1969 roku na moim egzaminie — spotkały się wówczas trzy pokolenia filologów orientalistów, z których on reprezentował wraz ze swym przyjacielem, prof. dr Jerzym Kuryłowiczem, pokolenie najstarsze — a pozostali to byli już Jego uczniowie. Nie bez przyczyny należy więc zacząć wspomnienia o nestorze naszej naukowej filologii biblijnej i semistyki od przypomnienia Jego zasług jako wybitnego nauczyciela i wychowawcy.

Miałem możliwość i, chcę powiedzieć z całą emfazą, miałem szczęście być Jego uczniem w latach 1961 do 1965 podczas studiów magisterskich, a potem brać udział w stale prowadzonym przez Niego dla kilkuosobowej grupy seminarium i słuchać Jego wykładów. Znałem Go tylko w końcowym okresie Jego życia, ale był to, jak można się przekonać przeglądając Jego liczącą ponad 320 pozycji bibliografię¹ prac naukowych, popularno-naukowych, podręcznikowych i publicystycznych, okres bardzo aktywnej pracy. Trzeba to podkreślić tym bardziej, że jakkolwiek prowadził życie bardzo

* Przedruk artykułu opublikowanego w „Przeglądzie Orientalistycznym”.

¹ Z. J. Kaper, *Bibliografia prac Księdza Aleksego Klawka* (1890—1969) Profesora U.J.K. i U.J., Ruch Biblijny i Liturgiczny 1970 Nr 6.